

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1262 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti.....	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati.....	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aktsiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxirovna	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Difuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikasi integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	

Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini	1194
Turopov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Цифровизация экономики и генезис стран мирового хозяйства	1211
Камилова Наргиза Абдукажоровна	
“Oila va xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi” faoliyati	1216
Xushmurodov Baxtiyor Turg'un o'g'li	
Soliq stavkalarini tabaqalashtirish asosida soliq to'lovchilar iqtisodiy faoliyatini tartibga solish mexanizmlari.....	1220
Abduraimova Nigora Abdugapparovna	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish va barqaror rivojlanishga ta'sir etuvchi omillar	1223
Xamdamov Shoh-Jahon Rahmat o'g'li	
Mintaqaning eksport salohiyati tahlili asosida istiqbolli y'nalishlarni aniqlash (Xorazm viloyati misolida).....	1229
Ibadullayev Ergash Bakturdiyevich	

Uy-joy kommunal xo'jaligini mintaqada innovatsion rivojlantirishni boshqaruvi	1235
Adilova Yulduz Shavkatovna	
Bank tizimi likvidligini ta'minlash vositalari va usullarini takomillashtirish	1239
Poyonov Bobir Bekmurod o'g'li	
Milliy brendlarni shakllantirish orqali tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshirish	1245
Muratbaeva Eleonora Muxamedjan qizi	
Charm mahsulotlaridan tayyorlangan bolalar transformatsion sumka ishlab chiqarish iqtisodiy samaradorligi	1250
Ismailov Nurulla Tuychibayevich	
O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyati: iqtisodiy tahlil va islohotlar zarurati	1256
Raximov Ilyos Ikramovich	

O'ZBEKISTONDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI: IQTISODIY TAHLIL VA ISLOHOTLAR ZARURATI

Raximov Ilyos Ikramovich

Toshkent arxitektura qurilish universiteti tadqiqotchisi
ORCID: 0009-0000-7334-0821

Annotatsiya: Ushbu maqolada qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari tizimli tahlil qilingan. Qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasining rivojlanishi, ishlab chiqarish hajmlari, texnologik yangilanish darajasi va eksport salohiyati baholangan. Sohadagi o'sish jarayonlari iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlik nuqtai nazaridan hali to'liq yetarli emasligi aniqlangan. Maqolada sohaning asosiy muammolari – moliyaviy yetishmovchilik, texnologik eskirganlik, kadrlar salohiyati pastligi va eksport mexanizmlarining samarasizligi qayd etilgan. Korxonalarning faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy asoslarni taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: qurilish materiallari, tashkiliy-iqtisodiy mexanizm, korxona, ishlab chiqarish samaradorligi, texnologik yangilanish, eksport salohiyati, investitsiya, klaster, raqobatbardoshlik, moliyaviy boshqaruv.

Abstract: This article provides a systematic analysis of the organizational and economic mechanisms of enterprises producing building materials. The development of the field of production of building materials, production volumes, the level of technological renewal and export potential were evaluated. Growth processes in the industry have yet to be fully sufficient in terms of economic efficiency and competitiveness. The article noted the main problems of the industry – financial failure, technological obsolescence, low personnel potential and inefficiency of export mechanisms. Scientifically based proposals and recommendations have been developed aimed at improving the activities of enterprises.

Key words: building materials, organizational and economic mechanism, enterprise, production efficiency, technological renewal, export potential, investment, cluster, competitiveness, financial management.

Аннотация: В данной статье проведен системный анализ организационно-экономических механизмов предприятий по производству строительных материалов. Оценивается развитие отрасли производства строительных материалов, объемы производства, уровень технологического обновления и экспортный потенциал. Установлено, что процессы роста в отрасли еще не полностью адекватны с точки зрения экономической эффективности и конкурентоспособности. В статье отмечены основные проблемы отрасли – финансовый дефицит, технологический износ, низкий кадровый потенциал и неэффективность экспортных механизмов. Разработаны научно обоснованные предложения и рекомендации, направленные на совершенствование деятельности предприятий.

Ключевые слова: строительные материалы, организационно-экономический механизм, предприятие, эффективность производства, технологическая модернизация, экспортный потенциал, инвестиции, кластер, конкурентоспособность, финансовый менеджмент.

KIRISH

Qurilish sanoati har qanday rivojlanayotgan mamlakat uchun strategik ahamiyatga ega bo'lgan sohalardan biri hisoblanadi. U nafaqat iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi, balki yangi ish o'rinlari yaratish, ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish va aholi turmush sharoitini yaxshilashda ham muhim o'rin tutadi. Qurilish materiallarini ishlab chiqaruvchi korxonalar esa, bu sohaning poydevori sifatida, qurilish tarmoqlarini barqaror ravishda mahsulot bilan ta'minlash vazifasini bajaradi. Ularning samarali faoliyati butun qurilish sohasining texnik va iqtisodiy barqarorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

O'zbekistonda so'nggi yillarda qurilish sohasidagi yuqori sur'atdagi o'sish, davlat dasturlari doirasida amalga oshirilayotgan yirik infratuzilmaviy loyihalar, aholi soni ortishi va shaharsozlikning rivojlanishi bilan bog'liq ravishda qurilish materiallariga bo'lgan talab keskin oshdi. Shu bilan bir qatorda, mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, importga bog'liqlikni kamaytirish va eksport salohiyatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Shu bilan birga, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatida samaradorlikni yanada oshirish uchun katta salohiyat mavjud bo'lib, mavjud resurslardan to'liq va oqilona foydalanish ushbu sohani yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. Hozirgi tahlillar shuni ko'rsatadiki, bir qator korxonalarda tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va strategik boshqaruv yondashuvlarini kuchaytirish orqali ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Yuqori texnologiyali ishlab chiqarish yechimlarini keng joriy etish, moliyaviy resurslarga kirishni yengillashtirish hamda xom ashyo, logistika, marketing va malakali kadrlar bilan ta'minlash tizimlarini yanada rivojlantirish – sohaning barqaror o'sishini ta'minlash uchun muhim yo'nalishlardandir.

Bundan tashqari, erkin va sog'lom raqobat muhitini shakllantirish yo'lida amalga oshirilayotgan islohotlar bozor mexanizmlarini takomillashtirishga xizmat qilib, korxonalar o'rtasida samarali hamkorlik va innovatsion yondashuvlarni rag'batlantirmoqda.

Ushbu ijobiy yondashuvlar asosida qurilish materiallari sohasida faoliyat yuritayotgan korxonalarning raqobatbardoshligini oshirish, ichki va tashqi bozorlarga sifatli mahsulot yetkazib berish salohiyatini kengaytirish imkoniyatlari yanada kuchayadi. Bunday sharoitda, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning samarali ishlashini ta'minlash uchun, avvalo, ularning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish, bozor munosabatlariga mos ravishda yangilash zarur. Bunda har bir korxonaning ichki rezervlaridan oqilona foydalanish, tashqi iqtisodiy aloqalarni rivojlantirish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va strategik boshqaruvni takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasi O'zbekiston iqtisodiyotida strategik ahamiyatga ega tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ushbu sohaning ahamiyati faqatgina qurilish obyektlarini moddiy jihatdan ta'minlash bilan cheklanib qolmaydi, balki qator tarmoqlar bilan chambarchas bog'liq ekanligi sababli, butun iqtisodiy tizimning samaradorligiga ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, sement, beton, g'isht, shifer, g'ishtblok, qurilish yopig'i mahsulotlari va boshqa turdagi qurilish materiallarini mahalliy ishlab chiqarish orqali importga bo'lgan ehtiyojni qisqartirish, milliy valyuta barqarorligi va tashqi savdo balansini muvozanatlashtirishga erishish mumkin.

Tarmoqni jadal rivojlantirish va diversifikatsiya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mahalliy mineral xom ashyo resurslarini qayta ishlashga investitsiyalarni jalb qilish va qurilish materiallarini eksport qilish hajmlarini oshirish maqsadida: [1] geologiya-qidiruv ishlarini olib borish, qazib olish va qayta ishlash asosida qurilish industriyasining xom ashyo bazasi hajmlarini ohaktosh bo'yicha -13,1 mln tonnaga, gips toshi bo'yicha -1,8 mln tonnaga, loysimon komponentlar, g'isht xom ashyosi, kvarts qumi bo'yicha -1 mln tonnaga, ko'chgan tog' jinslari (bazalt) bo'yicha -0,1 mln tonnaga, tosh-shag'al materiallar bo'yicha -5,6 mln metr kubga; ishlab chiqarish hajmlarini oboylar bo'yicha -47 barobardan ortiq hajmga, yig'ilgan parket panellari va plitalari bo'yicha -19 barobarga, yog'och qirindili plitalar hamda yog'och va boshqa yog'ochbop materiallardan tayyorlangan plitalar bo'yicha -15 barobarga, gazbeton bloklari bo'yicha -7 barobarga, lak-bo'yoq materiallari hamda energiya va issiqlikni tejovchi float-texnologiya asosida ishlab chiqarilgan arxitektura-qurilish oynasi bo'yicha -4 barobarga, bazaltdan tayyorlanadigan kompozit armatura bo'yicha -3 barobarga va sement bo'yicha -2 barobarga oshirish.

O'zbekistonda so'nggi besh yil ichida qurilish sohasi jadal rivojlanmoqda. Yangi turar-joy massivlari, yirik sanoat klasterlari, infratuzilma obyektlari, ta'lim va tibbiyot muassasalari qurilishiga yo'naltirilgan davlat dasturlari qurilish materiallariga bo'lgan talabni keskin oshirdi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, sement va beton mahsulotlariga ichki bozordagi talab yil sayin o'sib bormoqda. Bu holat, o'z navbatida, mahalliy ishlab chiqaruvchilar oldiga xom ashyodan oqilona foydalanish, yuqori sifat standartlariga mos mahsulot tayyorlash, ishlab chiqarish hajmini oshirish va eksport imkoniyatlarini kengaytirish kabi vazifalarni qo'yadi.

Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish, ya'ni boshqaruv, moliyalashtirish, resurslardan foydalanish, investitsiya jalb qilish, texnologik yangilanish va eksportga chiqish strategiyalarini qayta shakllantirish – bugungi kunning kechiktirib bo'lmaydigan vazifasidir. Bu sohadagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy yechimlar nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, balki mamlakat iqtisodiyotining barqaror va izchil rivojiga turtki bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o'rganish masalasi so'nggi yillarda milliy va xorijiy iqtisodchilar tadqiqotlarida alohida o'rin tuta boshladi. Bir qator olimlar ushbu masalani makroiqtisodiy jarayonlar, resurslardan foydalanish samaradorligi, bozor mexanizmlarining ishlash prinsiplari va investitsiya muhitini tahlil qilish orqali o'rganganlar. Ammo ushbu tadqiqotlarning aksariyatida

sohaga xos muammolar chuqur yoritilmagan, mahalliy real holatlar bilan uyg'unlashtirilmagan holda nazariy qarashlar bilan cheklangan.

A. Qurbonov o'zining «Iqtisodiy islohotlar sharoitida korxona faoliyatini tashkil etish» nomli monografiyasida iqtisodiyotdagi tarmoqlararo bog'liqliklar va klaster shaklidagi uyushmalarning samaradorligini ta'kidlaydi. Uning fikriga ko'ra, sanoat korxonalarini, jumladan, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi sub'ektlarni klasterlar asosida tashkil qilish ularning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.[2] Biroq muallif klasterlarning ichki boshqaruv mexanizmlari, texnologik modernizatsiya va mehnat unumdorligiga ta'sirini yetarlicha tahlil qilmagan.

Sh.Yunusxo'jaev o'zining «Biznes rejalashtirish va strategik boshqaruv» nomli darsligida korxonalarda strategik maqsadlarga erishishda biznes-rejalarning o'rni va ahamiyatini atroflicha tahlil qilgan. U qurilish mahsulotlari ishlab chiqarishni samarali tashkil etishda strategik rejalashtirish, SWOT-tahlil, resurslarni to'g'ri taqsimlash kabi vositalarni joriy etish muhimligini ta'kidlaydi.[3] Ammo tadqiqotda mahalliy shart-sharoitlarda ushbu vositalarning qay darajada ishlashi, amaliy samarasi qanday bo'lishi to'g'risida yetarlicha misollar keltirilmagan.

M.Abdurasulov o'zining «Qurilish materiallari bozorida raqobat muhiti» mavzusidagi maqolasida qurilish bozorida raqobat mexanizmlari, narx shakllanishi, mahsulot turlari bo'yicha tartibsizlik va standartlashtirish muammolariga to'xtalib o'tadi.[4] Uning fikriga ko'ra, mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun asosiy to'siqlardan biri – bu tashqi bozorlarga chiqishda logistika, sifat va sertifikatlash muammolaridir. Shu bilan birga, tadqiqotda davlat qo'llab-quvvati, subsidiyalar, soliq imtiyozlarining aniq ta'siri kamroq o'rganilgan.

Xorijiy olimlardan T. Yordanov o'zining qurilish materiallari ishlab chiqarishda xom ashyoning mahalliy manbalariga tayangan holda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish strategiyalarini tavsiya qiladi. Uning 2020-yildagi «Construction Materials and Industrial Policy» nomli ishida aytilishicha, mahalliy resurslarga asoslangan ishlab chiqarish biznes modellari kichik va o'rta korxonalar uchun samarali yechim bo'ladi.[5] Biroq bu yondashuvda ham innovatsion yechimlarning roli kam yoritilgan.

H.Abdurasulov o'zining «Ishlab chiqarishda innovatsiya va modernizatsiya jarayonlari» nomli tadqiqotida qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda texnologik yangilanishning sekin sur'atlarda kechayotganini tanqid qiladi. Uning fikriga ko'ra, ushbu sohaga tegishli korxonalarda ishlab chiqarish uskunalarining 40–50 foizi moral va jismoniy jihatdan eskirgan bo'lib, bu ularning mahsulot sifatini va energiya samaradorligini pasaytiradi.[6] Olim bu muammoni hal qilish uchun davlat tomonidan imtiyozli kreditlar, texnologik lizing mexanizmlarini kengaytirish zarurligini ta'kidlaydi. Biroq, uning tadqiqotida xususiy sektorning o'z tashabbusi bilan modernizatsiyaga yo'naltirgan investitsiya faoliyati yetarlicha yoritilmagan.

Shu bilan birga, Q.Sattorovning «Korxonalarda resurslardan samarali foydalanish va xo'jalik mexanizmlari» nomli ilmiy maqolasida qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda resurs tejamkorlik va chiqindilarni qayta ishlashning iqtisodiy afzalliklari tahlil qilingan.[7] U, ayniqsa, sement va beton ishlab chiqarishda chiqindilarni ikkinchi marotaba qayta ishlab, yuqori qo'shimcha qiymatli mahsulot olish imkoniyatlarini nazariy va amaliy jihatdan asoslab bergan. Ammo muallifning ishida mazkur tizimni joriy etishdagi tashkiliy to'siqlar, xususan, normativ-huquqiy muammolar yetarli darajada yoritilmagan.

Xorijiy olimlardan L.Richardson o'zining «Emerging Economies and Building Materials Industry» nomli tadqiqotida rivojlanayotgan davlatlarda qurilish materiallari sanoatida davlat siyosatining tarkibiy ta'siriga alohida e'tibor qaratadi. U davlat-hususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlari, eksportni rag'batlantirish va tashqi investitsiyani jalb qilish kabi yondashuvlarning iqtisodiy samaradorligini o'rgangan.[8] Uning fikriga ko'ra, bunday davlat dasturlari doimiy qo'llab-quvvatlansa, korxonalarning ichki resurslarini to'liq safarbar etish va texnologik yangilanishga keng yo'l ochiladi. O'zbekiston sharoitida esa bu modellarni joriy etishda institutsional mustahkamlik va huquqiy kafolatlar hali yetarlicha emasligi qayd etilgan.

R.Tojiboev «O'zbekistonda sanoat tarmoqlarini diversifikatsiya qilishda qurilish materiallari ishlab chiqarishning o'rni» mavzusidagi maqolasida ushbu soha nafaqat qurilish sohasi uchun, balki iqtisodiyotning eksportga yo'naltirilgan tarmog'i sifatida ham strategik ahamiyatga ega ekanini ta'kidlaydi.[9] Unga ko'ra, mahalliy xom ashyoni chuqur qayta ishlash va yuqori texnologiyalar asosida qo'shimcha qiymatli mahsulot ishlab chiqarish orqali eksport salohiyatini sezilarli darajada oshirish mumkin. Biroq tadqiqotda iqtisodiy tahlil ko'proq umumiy tavsiyalar bilan cheklangan, hisob-kitob va pragmatik yechimlar kamroq keltirilgan.

Shu jihatdan, mavjud adabiyotlardagi tahlillar muayyan nazariy asoslarni belgilab bersa-da, mahalliy qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini real iqtisodiy muhitda amaliy tahlil qilish, ularni kompleks yondashuv asosida baholash, muammo va yechimlarni aniqlash bo'yicha to'liq qamrovli ilmiy ishlar yetarli emas. Bu esa ushbu mavzuda ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish zarurligini yanada kuchaytiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini shakllantirish bo'yicha qiyosiy solishtirish, statistik ma'lumotlarni o'rganish va iqtisodiy jihatdan taqqoslash va tahlil qilish, mantiqiy fikrlash, ilmiy abstraksiyalash, analiz va sintez, induksiya va deduksiya usullaridan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

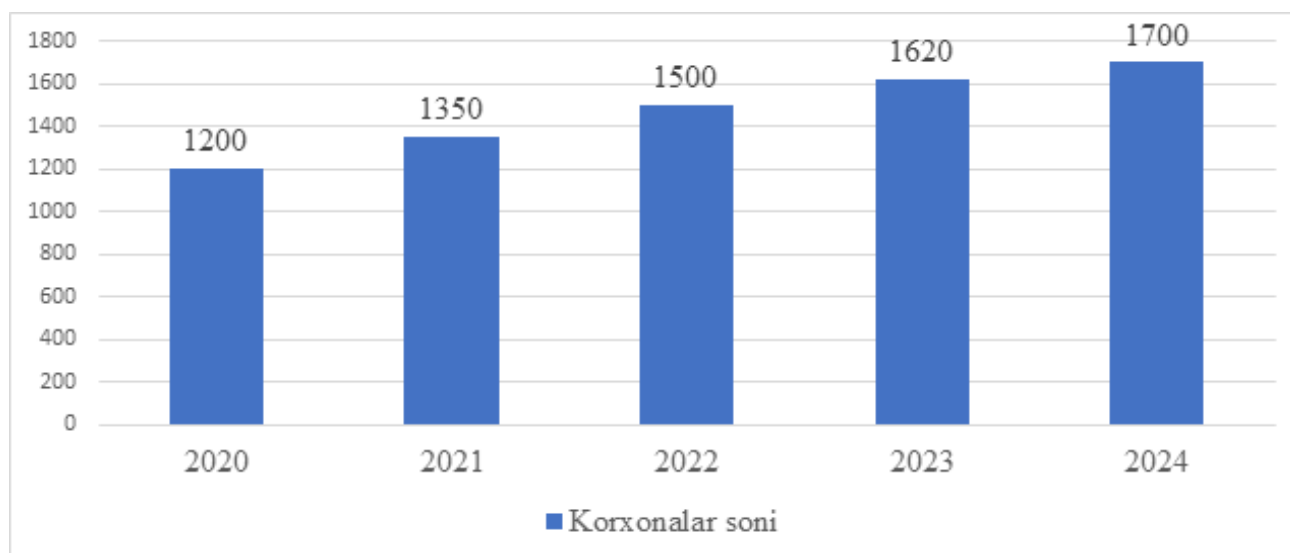
Qurilish materiallari sanoatidagi muvaffaqiyatlar barcha qurilish loyihalarining iqtisodiy jihatdan samaradorligini belgilaydi. Agar qurilish materiallari mahalliy va arzon manbalardan, yuqori sifatli holda ta'minlansa, umumiy qurilish xarajatlari kamayadi, loyihalarni amalga oshirish muddati qisqaradi va pudrat tashkilotlarining ish samaradorligi oshadi.

O'zbekistonda 2020–2024-yillar davomida qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasida muayyan o'sish kuzatildi. Ammo bu o'sish barqaror va tizimli bo'lib, sohaning ichki imkoniyatlaridan to'liq foydalanilganini anglatmaydi. Quyidagi jadvallar orqali sohadagi asosiy ko'rsatkichlar tahlil qilinadi (1-jadval).

1-jadval. Qurilish materiallari ishlab chiqarish hajmi (mln so'mda)¹.

Yillar	Ishlab chiqarish hajmi	O'sish sur'ati
2020	7,800,000	-
2021	8,650,000	+10,9
2022	9,500,000	+9,8
2023	10,400,000	+9,5
2024	11,200,000	+7,7

Jadvalda keltirilgan ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, 2020–2024-yillar oralig'ida ishlab chiqarish hajmi yil sayin o'sib borgan. Ammo o'sish sur'ati 2021 yilda yuqori bo'lgan bo'lsa-da, keyingi yillarda sekinlashgan. Bu holat, ehtimol, korxonalardagi texnologik yangilanishning sustligi va resurslardan samarali foydalanilmasligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin (1-rasm).

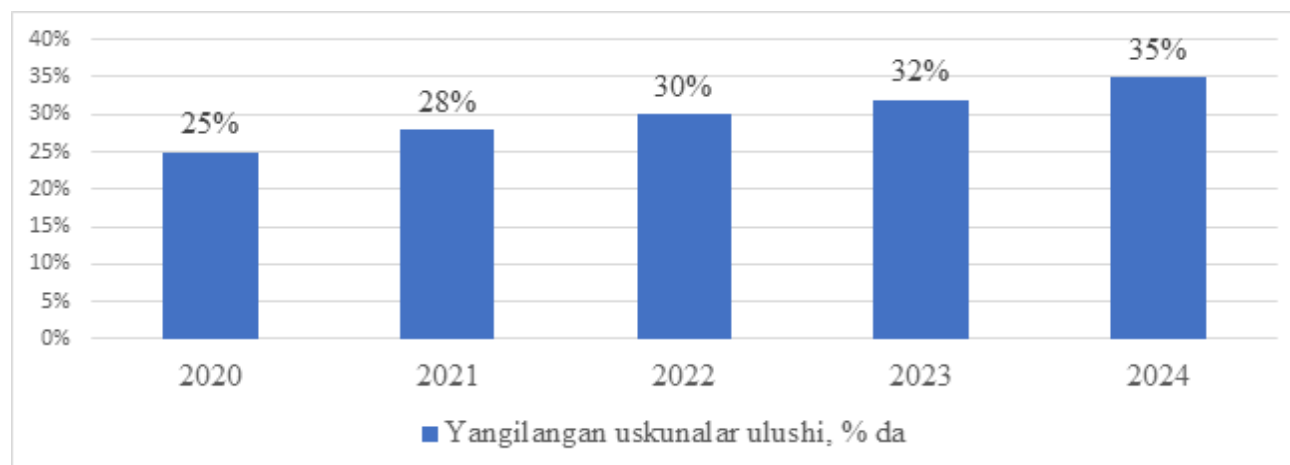
1-rasm. Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalar soni².

1 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va "O'zsanoatqurilishmateriallari" uyushmasi ma'lumotlari.

2 O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va "O'zsanoatqurilishmateriallari" uyushmasi ma'lumotlari.

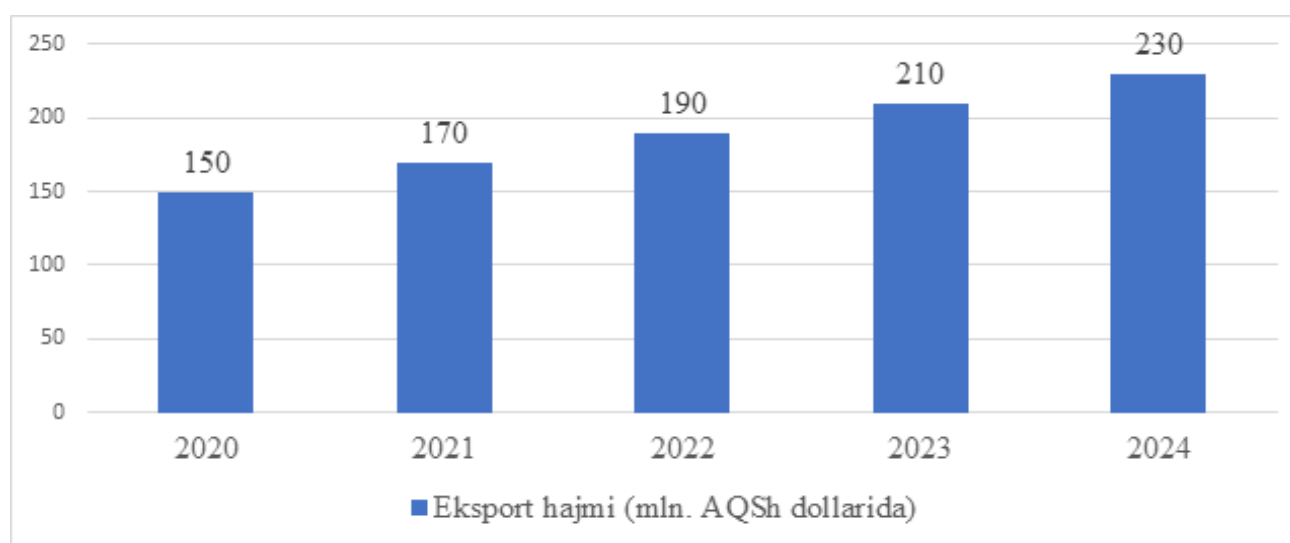

Rasmda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, korxonalar sonining ortishi sohadagi raqobat muhitini kuchaytirishi mumkin. Ammo yangi korxonalarning ko'pchiligi kichik va o'rta biznes sub'ektlari bo'lib, ularning texnologik jihozlanishi va moliyaviy imkoniyatlari cheklangan. Bu esa ishlab chiqarish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin (2-rasm).

2-rasm. Qurilish materiallari ishlab chiqarishda texnologik yangilanish darajasi (%)³.

Rasmda keltirilgan ma'lumotlarga ko'ra, texnologik yangilanish darajasi sekin sur'atda o'smoqda. 2020-yilda uskunalarining 25% yangilangan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 35% ga yetgan. Bu esa korxonalarda modernizatsiya jarayonlari sust kechayotganini ko'rsatadi. Sabablardan biri sifatida moliyaviy resurslarning yetarli emasligi va investitsiyalarni jalb qilishdagi muammolarni ko'rsatish mumkin (3-rasm).

3-rasm. Qurilish materiallari eksporti (mln AQSh dollari).

Rasmda keltirilgan ma'lumotlar asosida tahlil qiladigan bo'lsak, eksport hajmi yil sayin oshmoqda. Ammo eksportning umumiy ishlab chiqarish hajmiga nisbatan ulushi hali ham past. Bu holat, ehtimol, mahsulot sifatining xalqaro standartlarga mos kelmasligi, logistika muammolari va tashqi bozorlarda marketing strategiyalarining yetarli emasligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Olib borilgna tadqiqotlar natijalariga ko'ra, 2020–2024-yillar davomida qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasida muayyan o'sish kuzatilgan bo'lsa-da, ushbu o'sish barqaror va tizimli emas. Texnologik yangilanishning sustligi, moliyaviy resurslarning cheklanganligi, eksport salohiyatining to'liq ro'yobga chiqarilmagani kabi muammolar sohaning rivojlanishiga to'siq bo'lmoqda. Shu sababli, sohadagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni qayta ko'rib chiqish, investitsiya muhitini yaxshilash va texnologik modernizatsiyani jadallashtirish zarur.

³ O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi va "O'zsanoatqurilishmateriallari" uyushmasi ma'lumotlari.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda qurilish materiallari ishlab chiqarish sohasi so'nggi besh yil ichida iqtisodiyotning eng faol rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Davlatning sanoatni mahalliyashtirish, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish va qurilish infratuzilmasini kengaytirishga qaratilgan siyosati doirasida bu sohada bir qator ijobiy o'zgarishlar amalga oshirildi. Korxonalar soni ortib, ishlab chiqarish hajmlari o'smoqda, eksport salohiyati kengaymoqda.

Tahlil etilgan ma'lumotlar va ilmiy manbalar asosida qurilish materiallari sanoatini yanada rivojlantirish bo'yicha quyidagi muhim xulosalar chiqarish mumkin:

Sanoatning tarkibiy imkoniyatlarini modernizatsiya orqali kuchaytirish lozim. Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarda texnologiyalarning yangilanishi sekin kechayotgan bo'lsa-da, mavjud ishlab chiqarish quvvatlarini zamonaviy uskunalar bilan yangilash orqali mahsulot sifati va energiya samaradorligini oshirish imkoniyati mavjud. Bu, o'z navbatida, ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni oshiradi.

Boshqaruv va moliyaviy tizimlarni takomillashtirish orqali samaradorlikni oshirish mumkin. Korxonalarda strategik boshqaruv, moliyaviy rejalashtirish va xarajatlarni optimallashtirish tizimlarini joriy etish orqali ishlab chiqarish tannaxrini pasaytirish va mahsulotni xalqaro talablar darajasida bozorga chiqarish imkoniyatlari kengayadi.

Logistika va infratuzilmani rivojlantirish eksport salohiyatini kuchaytiradi. Mahsulotlarni yetkazib berish tizimini takomillashtirish, ayniqsa eksport yo'nalishida transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish orqali mintaqaviy va xalqaro bozorlarga tez va sifatli kirish imkoniyati yaratiladi.

Kadrlar salohiyatini oshirish – innovatsion rivojlanish garovi. Yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, ilmiy tadqiqotlarni ishlab chiqarish bilan integratsiya qilish orqali sohada raqamli texnologiyalar va avtomatlashtirish darajasini oshirish mumkin. Bu esa korxonalarni texnologik jihatdan raqobatbardosh qiladi.

Eksport salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarish uchun tizimli yondashuv zarur. Mahsulot turlarini diversifikatsiya qilish, xalqaro sertifikatlash tizimini kuchaytirish, sifat nazoratini qat'iylashtirish va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish strategiyasini ishlab chiqish orqali qurilish materiallari sanoatining tashqi bozorlardagi ulushini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Bu muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv zarur. Olib borilgan tadqiqotlar doirasida ishlab chiqilgan tavsiyalar real imkoniyatlar va mamlakatdagi iqtisodiy siyosatga tayangan holda quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- institutsonal islohotlar – korxonalarni samarali boshqarish, xo'jalik yuritish subyektlari o'rtasida kooperatsiyani kuchaytirish, klasterlar va logistika markazlari faoliyatini tashkil etish.

- investitsiya muhitini yaxshilash – xorijiy va mahalliy sarmoyadorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, davlat kafolati asosida loyihalarni qo'llab-quvvatlash.

- innovatsion yechimlarni joriy etish – ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikda yangi texnologiyalar, energiya tejamkor uskunalar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarini amaliyotga joriy etish.

- eksport strategiyasini qayta ko'rib chiqish – sifat sertifikatlash tizimini takomillashtirish, mahsulot turlarini ko'paytirish va tashqi bozorlarda O'zbekiston brendini ilgari surish.

- kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish – soha uchun maxsus ta'lim dasturlari, dual ta'lim modellari, mutaxassislarni qayta tayyorlash markazlarini tashkil etish.

Qurilish materiallari ishlab chiqaruvchi korxonalarning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari faqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish vositasi emas, balki butun iqtisodiyotning barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlovchi omildir. Bu sohadagi ilmiy asoslangan va amaliy yechimlar rivojlanishning yangi bosqichiga chiqish uchun poydevor vazifasini bajaradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 23.05.2019-yildagi "Qurilish materiallari sanoatini jadal rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4335-son qarori. <https://lex.uz/docs/4351738>
2. Курбонов А. (2020). Иқтисодий ислохотлар шароитида корхона фаолиятини ташкил этиш. Тошкент: Иқтисодиёт нашриёти.
3. Юнусхўжаев Ш. (2019). Бизнес режалаштириш ва стратегик бошқарув. Тошкент: "Фан ва технологиялар".
4. Абдурасулов М. (2021). "Қурилиш материаллари бозорида рақобат муҳити". Иқтисодиёт журналі, №3, 45-50-бетлар.
5. Yordanov, T. (2020). Construction Materials and Industrial Policy. Sofia: Bulgarian Economic Review.
6. Абдурасулов Ҳ. (2021). Ишлаб чиқаришда инновация ва модернизация жараёнлари. Тошкент: Илмий амалий иқтисодиёт маркази.
7. Сатторов Қ. (2020). "Корхоналарда ресурслардан самарали фойдаланиш ва ҳўжалик механизмлари". Иқтисодий тадқиқотлар журналі, №4, 52–59-бетлар.
8. Richardson, L. (2019). Emerging Economies and Building Materials Industry. New York: Global Development Press.
9. Тожибоев Р. (2022). "Ўзбекистонда саноат тармоқларини диверсификация қилишда қурилиш материаллари ишлаб чиқаришининг ўрни". Инновацион тараққиёт журналі, №2, 33–40-бетлар.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>